

В. МИРАКОВСКА

АНАЛИЗА НА ОПФАТЕНОСТ НА ДЕЦАТА СО ПРЕЧКИ ВО ГОВОРНИОТ РАЗВИТОК СО ЛОГОПЕДСКИ ТРЕТМАН ВО ПРЕДУЧИЛИШНИОТ ПЕРИОД

Покрај оштетувањето на слухот, постојат и други фактори кои доведуваат до попречување на говорниот развој. Попознати се: **раното оштетување на централниот нервен систем, аномалии на говорните органи, лоши функционални навики, неадекватен говорен модел на средината и некои наследни особини**. Попреченоста најчесто настанува до петтата-шестата година, во физиолошки најоптималниот период за говорниот развој. Во овој развоен период се појавуваат првите зборови, артикулацијата скоро на сите говорни елементи е оформена, постепено се збогатува детскиот речник, реченицата се проширува, а се формираат и граматичките категории.

Бројот на децата со говорни попречености во овој развоен период е најголем. Него го сочинуваат деца што имаат: неразвиен говор или задоцнет говорен развој, отстапувања во однос на артикулацијата на гласовите, отстапувања во однос на ритмот и темпото, развојни дисфонии и комбинирани говорни попречености.

Последиците по развојот на личноста на детето зависат од видот и степенот на попреченоста и возраста на која се појавила, а се манифестираат на социјален, едукативен и психички план. Социјалната комуникација е ограничена, едукацијата отежната, а психичкиот развој забавен.

За да се спречат или да се ублажат последиците, потребно е навремено забележување на сите отстапувања во говорниот развој уште во времето на нивното настанување и преземање на соодветни рехабилитациjsки мерки. Преку рехабилитациjsкиот третман, покрај говорната корекција е потребно да се обезбеди целосна рехабилитација на личноста на детето, а на некој начин и на потесната социјална средина што комуницира со него-родителите, најблиските, воспитниот персонал во предучилишните установи и др.

Детето со говорни проблеми е потребно подготвено, заедно со неговите врсници да го започне воспитно-образовниот процес. Затоа предучилишниот период најрационално треба да се искористи за стимулирање на говорниот развој, отстранување и корекција на говорните неправилности. Стручно, најодговорни се логопедските служби во соработка со воспитниот, медицинскиот и другиот персонал што е поврзан со развојот и животот на детето.

Логопедскиот третман во споредба со третманот на другите видови на попречености кај децата од предучилишна возраст, влегува во редот на најзастапените. **Покрај двете специјализирани установи-"Заводот за рехабилитација на слух говор и глас-Скопје" и "Завод за рехабилитација на слух говор и глас-Битола", постојат и неколку логопедски амбуланти**

во градовите во внатрешноста-Велес, Кавадарци, Штип, Прилеп, Кочани, Неготино, што работат како истурени единици на двете установи или пак како логопедски амбуланти при медицинските центри.

За да се добие попрегледна слика за опфатеноста на децата што имаат говорни проблеми со логопедски третман, во "Заводот за рехабилитација на слух говор и глас-Скопје" е направена анализа за временски период од три години-1993, 1994, 1995 год. Податоците се внесени во две табели.

Таб. 1. Годишна опфатеност на децата со говорни проблеми од предучилишна возраст со логопедски третман за период-1993, 1994, 1995 год.

Година	Пол	Облици на третман				Вкупно	Патронажен третман
		Стационарен	Полустационарен	Амбулантен	Вкупно		
1993	женски	5	6	53	64	210	847
	машки	12	9	125	146		
1994	женски	13	3	57	73	224	428
	машки	21	4	126	154		
1995	женски	16	2	58	76	219	272
	машки	14	2	127	143		
Вкупно:		81	26	546	653	653	1547

Од неа се гледа дека бројот на логопедски третирани деца, преку трите облици на третман-стационарен, полустационарен и амбулантски, за сите три години е скоро идентичен и се движи од 210 до 224 деца годишно. Карактеристично е што повеќе се евиндетирани машки деца. Соодносот е два спрема еден во корист на машките. Најзастапен облик на третман е патронажно-амбулантскиот што се спроведува во предучилишните установи. Преку него се третирани 1547 деца.

Податоците за возраста на децата при започнувањето со логопедски третман се дадени во табела 2.

Таб. 2. Хронолошка возраст на децата во моментот на нивното опфаќање со логопедски третман за период-1993, 1994, 1995 година.

години	Облик на третман						Вкупно
	Стационарен		Полу-стационарен		Амбулантски		
	Пол		Пол		Пол		
	ж	м	ж	м	ж	м	
0-3	-	-	1	1	2	10	14
3-4	5	3	2	6	15	29	60
4-5	8	12	2	1	43	74	140
5-6	11	16	4	1	65	134	2231
6-7	10	16	2	6	43	131	208
вкупно	34	47	11	15	168	378	653

Бројот на логопедски третирани деца до тригодишна возраст, за три календарски години е релативно мал-14 деца. Него го сочинуваат деца што имаат неразвиен говор и тоа како резултат на повеќе попречености во нивниот развој. Паралелно со зголемувањето на хронолошката возраст на децата, се зголемува и бројот на опфатеноста. Тој е највисок на возраст од 5-6 и од 6-7 години и изнесува 2/3 од вкупниот број. Ако се додаде и патронажниот третман околу 90% од децата опфатени со анализата биле на возраст од 5-7 години.

Од ова може да се извлече заклучок дека со приближувањето на времето за поаѓање во училиште, се зголемува и интересот на родителите за состојбата со говорот кај нивните деца. За некои говорни попречености тоа е доцна, како на пример за алалијата, развојната дисфазија, пелтечењето и некои артикулативни отстапувања. Изгубеното време подоцна тешко се надополнува.

Податоците од анализата упатуваат на два заклучока и тоа:

- **Голем број на деца на возраст до седум години што имаат говорни проблеми не се опфатени со логопедски третман**
- **Кај дел од логопедски третирани деца се губи драгоцено оптимално време пред да се започне со говорна рехабилитација.**

Оваа состојба е резултат на ненавременото упатување на децата со пречки во говорниот развој на рехабилитациски третман. Тие не можат да останат незабележани од социјалната средина, бидејќи вербалниот говор е најзастапено комуникационо средство. Како причини треба да се спомнат и материјалниот статус на семејствата социо-културниот фактор и недоволната информираност на родителите.

Violeta MIRAKOVSKA

ANALYSIS OF RANGE CONDITIONS OF CHILDREN WITH SPEECH DIFFICULTIES WITH SPEECH THERAPY TREATMENT AT PRE-SCHOOL PERIOD

An analysis for range of children with speech difficulties in their development with speech therapy treatment is made for a period of 3 years (1993-1996) in the Institute for hearing, speech and voice in Skopje. The obtained results from the analysis show that " for the time the children have to go to school, parent's interest in their children's speech is increased. About 90 % of the children ranged with speech therapy treatment, in that period they were at 5-7 years of age, and that shows that a part of the utmost period for development of the speech is missed.

Also a great number of children with speech difficulties in their development were not ranged with speech therapy treatment. The reasons for that are the late directing of children, the social and cultural factor, economic condition of the family.